

ІННОВАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ РИЗИКІВ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Широкий спектр ризиків, які виникають у результаті погіршення світової економічної ситуації, дедалі наполегливіше привертає увагу бізнесу. Інструментів для оцінки ризиків сьогодні цілком достатньо. Однак ряд ризиків, пов'язаних, наприклад, зі станом світових фінансових ринків, практично неможливо прогнозувати, незалежно від обсягу наявної інформації. Основне питання полягає не в оцінці ризиків, а швидше за все в тому, як «системно» з ними розібратися, коли вони з'являються. Тому ключовим моментом фінансової безпеки сьогодні є диверсифікація портфелів та інструментів, що дозволяє мінімізувати втрати організації за будь-якого розвитку подій.

Аналіз наукових джерел засвідчує, що класифікації кредитних ризиків у працях вітчизняних та зарубіжних науковців ґрунтуються на окремих категоріях, в яких проявляються як види кредитних ризиків і їх наслідки, так і кредитні відносини. Ми розглядаємо кредитний ризик банку як економічну категорію, сутність якої розкривають особливості економічних взаємовідносин між банком і контрагентами з приводу перерозподілу фінансових активів та ступінь досягнення очікуваного результату з урахуванням впливу ризикуотворюючих факторів.

Ціллю управління кредитним ризиком є зниження імовірності невиконання позичальниками банку своїх зобов'язань по кредитній угоді та мінімізація втрат банку у випадку неповернення кредиту.

Політика управління кредитним ризиком здійснюється на основі: стандартизованих процесів прийняття рішень щодо роздрібних сегментів та корпоративного кредитного аналізу; контролю за якістю портфеля; системи лімітів на прийняття рішень щодо кредитування за клієнтськими сегментами; диверсифікації кредитного портфеля; системи оцінки та отримання ліквідних застав, дисконтування застав згідно з їхньою ліквідністю та ринковою вартістю; щомісячних звітів, що висвітлюють тенденцію розвитку кредитно-інвестиційного портфеля, його якості за сегментами, проблемні кредити; моніторингу кредитного ризику; розрахунку та прогнозування резервів під покриття кредитних ризиків.

Механізм нейтралізації фінансових ризиків являє собою систему превентивних заходів щодо мінімізації і страхування їх негативних наслідків на підприємстві, яка ґрунтується на використанні сукупності методів і прийомів зменшення можливих фінансових втрат (рис.1).

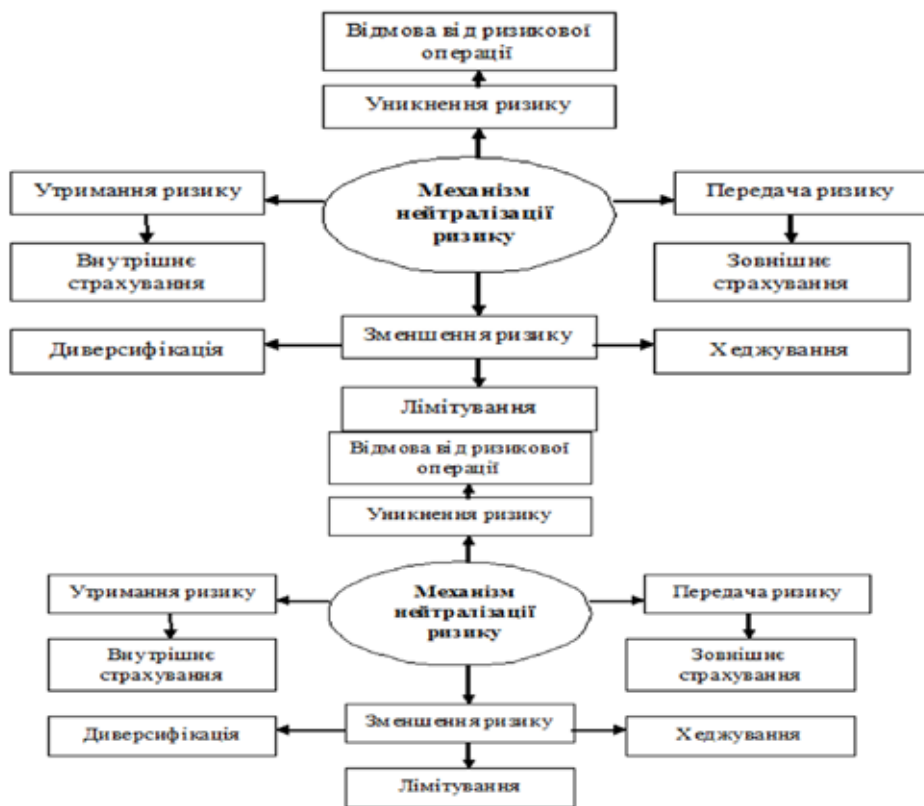

Рис. 1. Механізми нейтралізації фінансових ризиків комерційних банків [3]

До основних механізмів нейтралізації фінансових ризиків відносять: уникнення ризику; утримання ризику (в поєднанні з внутрішнім страхуванням); мінімізація ризиків (шляхом диверсифікації, лімітування, хеджування); передача ризику (тобто зовнішнє страхування) (рис. 2).

Їх вибір у процесі ризик-менеджменту значною мірою залежить від специфіки підприємницької діяльності суб'єкта господарювання, стратегії досягнення пріоритетних цілей, конкретної ситуації.

Рис. 2. Методи управління кредитним ризиком банку [4]

З метою розрахунку резерву під кредитні ризики банки мають здійснювати класифікацію кредитного портфелю за кожною кредитною операцією залежно від фінансового стану позичальника, стану обслуговування позичальником кредитної заборгованості та з урахуванням рівня забезпечення кредитної операції.

На підставі класифікації валового кредитного ризику та врахування прийнятого забезпечення банк визначає чистий кредитний ризик за кожною кредитною операцією і зважає його на встановлений коефіцієнт резервування. Згідно з діючим Положенням НБУ оцінка кредитних ризиків здійснюється за всіма кредитними операціями та коштами, що розміщені на кореспондентських рахунках, які відкриті в інших банках як у національній, так і іноземній валюті [5].

Управління ризиком спирається на результати оцінки ризику, техніко-технологічний і економічний аналіз потенціалу та середовища функціонування підприємства, що діє і прогнозовану нормативну базу господарювання, економіко-математичні методи, маркетингові та інші дослідження. Для управління складними ризиками застосовують спеціальні схеми. В основному існують бальні методи оцінки ризиків (банківська справа) або матриці ризиків (підприємство). Матриця ризиків дозволяє здійснити аналіз і допомагає розробити програми заходів з управління ризиком.

Згідно із аналітичними даними Світового банку 67% від загальної суми збитків за кредитами банків зумовлюють внутрішні банківські чинники. А зовнішні по відношенню до банків фактори спричиняють лише 33% від загальної суми збитків від кредитної діяльності [2].

У реальних господарських ситуаціях, в умовах дії різноманітних факторів ризику можуть використовуватися різні способи зниження рівня ризику, що

впливають на ті чи інші сторони діяльності підприємства. Різноманітні вживаних у господарській практиці підприємств методів управління ризиком можна розділити на чотири типи: ухилення від ризику; локалізації ризику; дисипації ризику; компенсації ризику. Застосування перерахованих методів управління підприємницьким ризиком зазвичай здійснюється комплексно і залежить від конкретної економічної ситуації в країні, а також від внутрішніх установок господарюючих суб'єктів.

Сучасний сільськогосподарський комплекс банкіри України умовно розділяють на 4 групи. До першої та другої належать великі агропромислові холдинги та середні сільськогосподарські підприємства. Третя та четверта – це невеликі сільськогосподарські підприємства та дрібні фермерські господарства. Дві останні групи, за словами банкірів, є найбільш ризикованими для кредитування. Тому фінансові установи перестраховуються та використовують інноваційні механізми нейтралізації ризиків. Намагаються кредитувати тих сільгоспвиробників, які готові гарантувати надійне виконання кредитних зобов'язань.

Зокрема, у Меморандумі про загальні засади співробітництва комерційних банків обумовлені інноваційні механізми та напрямки поліпшення кредитування підприємств агропромислового комплексу України:

- скорочення термінів розгляду заявок позичальників-юридичних осіб щодо отримання кредитів для проведення весняно-польових робіт;
- збільшення обсягів кредитних коштів, які направляються у галузі АПК, виходячи із потреб аграрного бізнесу та можливостей банків;
- недопущення необґрунтованого підвищення відсоткових ставок за кредитами, наданими підприємствам агропромислового комплексу;
- можливість перегляду графіків погашення кредитів сільгосптоваровиробниками на більш сприятливий для них термін;
- пролонгації, за необхідності, кредитів, залучених підприємствами агропромислового комплексу у минулі роки;
- створення умов для об'єктивної оцінки банками вартості предмету застави підприємств агропромислового комплексу;
- відмови банків від укладання додаткових угод щодо стягнення додаткової плати за отримання (продовження) кредитів;
- забезпечення рівного доступу агропромислових підприємств всіх форм власності та господарювання до отримання з державного бюджету часткової компенсації відсоткової ставки за кредитами банків;
- підвищення рівня цільового та ефективного використання державних коштів, спрямованих на відшкодування відсоткової ставки за користування кредитами;
- залучення підприємств агропромислового комплексу та банків до підготовки пропозицій центральним органам виконавчої влади щодо удосконалення регулювання кредитних відносин в агропромисловому комплексі.

Висновки. У процесі управління ризиком потрібно враховувати загальні евристичні правила прийняття рішень в умовах ризику, зважувати можливі негативні наслідки та паралельно розглядати інші альтернативи з меншим

рівнем ризику. Це зумовлює потребу в інноваційних механізмах та різних методах управління підприємницьким ризиком, підвищенні якості методики аналізу та оцінки кредитних ризиків яка повинна відповідати вимогам регулюючих органів країни і світу та забезпечувати адекватний рівень оптимізації співвідношення ризику і доходу. Таким чином постає завдання вчасно ідентифікувати ризики, оцінити масштаби можливих збитків, знайти методи попередження чи джерела покриття втрат, забезпечуючи достатні прибутки та збереження коштів вкладників для підтримки життєдіяльності банків та підприємств.

Література:

1. Банківські операції: Підручник / За ред.. В.І. Міщенко, Н.Г. Слав'янської. – К.: Знання, 2006. – 727 с.
2. Коваленко Д.І. Гроші та кредит. Теорія і практика : навч. посіб. / Д. І. Коваленко. – К. : ЦУЛ, 2010. – Книга. – 344 с.
3. Коваленко Л.О. Фінансовий менеджмент: Навч. посібник / Л.О. Коваленко, Л.М. Ремньова. – 3-тє вид. випр. і доп. – К. : Знання, 2008. – 483 с.
4. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент банку: Підручник / Л.О. Примостка. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: КНЕУ, 2004. – 468 с.
5. Постанова НБУ від 28 грудня 2011 р. № 486, Правління Національного банку України (НБУ) внесло зміни до положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків.